

1849 október 6

Trianon után a legszomorubb napja történelmünknek. A magyar naptárnak azóta vissza-visszatérő szomorú emlékeztetője. Mintha azt akarná eszünkbe juttatni: vértanu nép vagyunk, viselni kell sorsunkat! Az ezeréves magyar történelem a vértanuságok láncolata. Ezért nevezik egyesek vértanu-nemzetnek a magyart.

Csudálatos egy nép a magyar!

Alighogy birtokába vette »Attila örökségét«, a Közép-Duna medencét, megkezdte a vértanuságok sorozatát. Az innmenti csatától Merseburg és Augsburgon át Mohi, Mohács temetőin keresztül, Nagymajtény s Világos síkján egyaránt elbukott a nemzet.

De ontotta bőven a vértanu-nagyságokat is.

A Hunyady Lászlók, a Losonczy Istvánok, Szondy Györgyök, Zrínyi Miklósok, Zrínyi Péterek, Frangepánok, Nádasdyak, a negyvennyolcas szabadságharc egész csokorra való hőse-vértanuja, Tisza Istvánok nemzete a magyar.

Elmondhatjuk: egy nemzet sem fizetett meg jobban, több vértanusággal azért a földért, amelyet birtokol.

S hol vannak a névtelen hősök és vértanuk? Akik idegen érdekek miatt estek áldozatul idegen harcterek porában? Hosszu, hosszú sora a magyar hősöknek, akik e napon mind felsorakoznak elénk véres homlokukkal, átlőtt szívével tesznek bizonyosságot tengernyi ártatlanul ömlött vérünkről.

Magunkra rántjuk a tatárok »xerxesi hadát«, magunkra zuditjuk a Habsburgok világuralmát megtörni induló török hadat, vállaljuk századokon át idegen érdekeknek, céloknak minden erőszakos ostromát, hogy végre áldozatul essen »annyi balszerencse s oly sok viészály után« is fennmaradt szentistváni államiságunk integritása.

De a vértanuk vére mindig új erőt adott a nemzetnek. Új erőt és dacos akarást, amely megszázszorozta a kitartást, hihetetlen mértékre fokozta fel az elszántságot, rendíthetlenné tette e földön megmaradásunkat!

Azért fáj annyira, ha elveszítjük egy-egyidőre vérrel szentelt és vérözönnel áztatott hazánk földjét.

Azért tépi leirhatatlan kin a magyar lelkeket az ötfelé szakított szentistváni Magyarország után.

A Kárpátok koszoruján belül nincs egy talpalattnyi rög, amelyet magyar vér, magyar veríték, magyar könny ne váltott volna meg magyarnak!

Ennél nagyobb árat nem tud fizetni honáért senki a világnak!

Ezért sir utána a testnek a letépett tag: Észak, Kelet, Dél és Nyugat...

Ezért szökik könny a magyar szemekbe, ha a régi magyar földön járva határköre döbbenünk itt is, ott is, melyet csak a gonoszság vaksága verhetett ide: e vértanu nemzet testének közepére!

Ezért fátyolosodik el a magyar dal, ha odaér...
»Megbűnhődte már e nép a multat s jövődöt!«

De ezért szorul ökölbe minden ököl, ezért dobban a torkunkba szívünk, ezért mondjuk halálraszánt akarással: ...hazádnak *rendületlenül* légy hive...

Egy vértanu-nemzet végeláthatatlan vértanusora jogán kiáltunk oda a népek hazájának: a nagy világnak —
»az nem lehet, hogy annyi szív hiába ontá vért s keservben annyi hű kebel szakadt meg a honért!«

Egy sokat szenvedett, sok kálváriát megjárt, annyi-szor keresztre feszített nemzet ezeréves küzdelme jogán harsogjuk szét a népek fülébe: — »az nem lehet, hogy ész, erő s oly szent akarat hiába sorvadozzanak egyfő átoksúly alatt!«

A történelem legszerencsétlenebb, de legvitézebb, legönfeláldozóbb és leghivebb nemzete várja, hiszi, hiszi *rendületlenül*, hogy ...»még jőni kell, még jőni fog egy jobb kor, mely után buzgó imádság epedez százezrek ajakán!«

Hisszük rendületlenül!

S a vértanuk szomoru októberi napján is márciust várunk, hiszünk, mert:

»Késmárk felől már friss szelek sikongnak,
Bár Erdély földje most is gyászban él,
De ereje kél a tört sóhajoknak...
A rab-magyar még most is él s remél!
Koncert esengő napoknak már vége,
Uj harcterekre ragad az idő...
Valóvá szépül szívünk tört reménye,
A gyöngö törzsnek terebélye nő...«

(—)